

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5 Κακό

Α_ΘΕ 5.4 Φανατισμός

Νοηματοδοτώντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Ζαμπίκος, Μ., 2010, *Θρησκευτικός φανατισμός*. Ανακτήθηκε από <https://kafeneiogr.wordpress.com/2010/02/02/θρησκευτικοσ-φανατισμοσ/> (7/9/2016).

* * *

Σύνταγμα Ελλάδος

1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.
2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.
3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας.
4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους.

Σύνταγμα της Ελλάδος, άρθρο 13, 2013, Βουλή των Ελλήνων.

* * *

Αναλύοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Θρησκευτικές διαφορές

«Η ειρηνική συμβίωση των θρησκευτικών κοινοτήτων μπορεί γενικά να προέλθει από δύο αντίθετες αφετηρίες. Είτε από την αδιαφορία για τη θρησκευτική εμπειρία, είτε από τη συνειδητή βίωση της βαθύτερης ουσίας της θρησκείας, όπως προβάλλει στη ζωή πολλών εξαιρετικών προσωπικοτήτων όλων των θρησκειών. Αντιστρόφως, η θρησκευτική μισαλλοδοξία και η εχθρότητα ανάμεσα σε συνυπάρχουσες θρησκευτικές κοινότητες είναι δυνατόν να αναπτυχθούν είτε από σπέρματα θρησκευτικού τύπου, έναν ακραίο φανατισμό, είτε από μη θρησκευτικές ρίζες, π.χ. παράγοντες πολιτικούς, εθνικιστικούς ή αιτίες ψυχολογικές, ιδιοτελείς, που ζητούν να χρησιμοποιήσουν τη θρησκεία για άλλες επιδιώξεις... Βάση κοινής αποδοχής για την ειρηνική συνύπαρξη των θρησκευτικών κοινοτήτων, αλλά και των μη θρησκευτικών κύκλων... νομίζω ότι πρέπει να αποτελέσει η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως και γενικότερα ο έμπρακτος σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Γιαννουλάτος Αναστάσιος, Αρχ. Τιράνων, *Συνύπαρξη: Ειρήνη, Φύση, Φτώχεια, Τρομοκρατία, Αξίες. Θρησκευσιολογική θεώρηση*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2015, σελ. 45.

* * *

Ελευθερία και Αγάπη

«Η ελευθερία της αγάπης δεν δεσμεύεται από τις πεποιθήσεις του άλλου... Η χριστιανική αγάπη έχει εξ ορισμού πανανθρώπινες, παγκόσμιες διαστάσεις. Κανένας φραγμός δεν μπορεί να την αναστείλει, ούτε εθνικός ούτε θρησκευτικός. Όταν αποδεχόμαστε τον άλλο άνθρωπο και την άλλη κοινότητα με βαθύ σεβασμό της ελευθερίας τους, χωρίς την απαίτηση να δεχθούν αναγκαστικά τις δικές μας απόψεις, έχουμε άνεση αναστροφής με τους οπαδούς διαφορετικών θρησκευτικών αντιλήψεων, βαθύ σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, προθυμία ουσιαστικής συνεργασίας για την παγκόσμια αποδοχή και την υπεράσπισή τους».

Γιαννουλάτος Αναστάσιος, Αρχ. Τιράνων, *Συνύπαρξη: Ειρήνη, Φύση, Φτώχεια, Τρομοκρατία, Αξίες. Θρησκευσιολογική θεώρηση*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2015, σελ. 73-74.

* * *

Διάλογος

«Διάλογος που σέβεται τις θρησκευτικές αρχές και απόψεις των άλλων δεν σημαίνει συγκρητισμό και αποχρωματισμό της πίστεώς μας. Αντίθετα, απαιτεί ουσιαστική γνώση της πίστεώς μας μαζί με συνεχή βίωσή της... Παράλληλα με τον θεωρητικό διάλογο, στις πολυθρησκευτικές κοινωνίες προσφέρονται σημαντικές ευκαιρίες για έναν “διάλογο ζωής”. Ο τελευταίος δεν απαιτεί αποδοχή ή συμφωνία σε θέματα θρησκευτικών πεποιθήσεων, αλλά επικεντρώνεται στην κοινή αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων... Εγκατάλειψη του διαθρησκειακού διαλόγου οδηγεί στην ανάπτυξη νέων εκφράσεων θρησκευτικού φανατισμού, που τελικά καταλήγουν σε έναν άλλο φοβερό, “διάλογο”, ανάμεσα στις αιφνιδιαστικές ενέργειες των τρομοκρατών και τους πυραύλους των ισχυρών».

Γιαννουλάτος Αναστάσιος, Αρχ. Τιράνων, *Συνύπαρξη: Ειρήνη, Φύση, Φτώχεια, Τρομοκρατία, Αξίες. Θρησκευολογική Θεώρηση*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2015, σελ. 149-150.

* * *

Συνύπαρξη θρησκειών

«Αναμφισβήτητα, αυτό το οποίο έχουμε επειγόντως ανάγκη είναι μοντέλα ειρηνικής συνύπαρξης, διαλόγου, ανοχής και καταλλαγής μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων. Τρόποι επικοινωνίας, αλληλογνωριμίας και αποδοχής. Μέθοδοι υπέρβασης του φανατισμού, της μισαλλοδοξίας και της εμπλοκής σε φαύλους κύκλους βίας και αντιποίνων. Αποδεικνύεται πως μόνον μέσα από αυτόν τον δρόμο θα μπορούσαμε να ξαναμιλήσουμε για ένα πολιτισμό με ποιότητα και σεβασμό στη διαφορετικότητα. Ο ευρύτερος γεωγραφικός χώρος, στον οποίον ανήκουμε, αποτελεί αληθινό σχολείο τέτοιων υπερβάσεων. Η περιοχή των Βαλκανίων, μέσα από πολύ αίμα, συγκρούσεις και πόνο, κέρδισε διδάγματα ειρηνικής συνύπαρξης και καταλλαγής μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων, που η Δύση θα μπορούσε να αξιοποιήσει. Αξιοποιώντας τη σοφία αυτού του χώρου, η Ευρώπη θα μπορούσε να εμπλουτίσει το οπλοστάσιό της απέναντι στον φανατισμό και τον φονταμενταλισμό, όχι με τη λογική των νέων σταυροφοριών, του πολέμου και του ολέθρου, αλλά της ειρήνης, της συνεννόησης και της ανθρωπιάς».

Ιγνάτιος, Μητρ. Δημητριάδος, *Η εξάπλωση του φαινομένου του θρησκευτικού φανατισμού και η μαρτυρία και το μαρτύριο των χριστιανών στο σύγχρονο κόσμο*, Εισήγηση στο Διεθνές Διεπιστημονικό Συνέδριο με θέμα: «Θρησκεία και Βία», Α.Π.Θ., εκδ. Ακαδημαϊκές Αναζητήσεις, Θεσσαλονίκη 2015.

* * *

Φονταμενταλισμός

«Από την άλλη πλευρά ο φονταμενταλισμός ειδωλοποιεί την αλήθεια. Δεν μεταφέρεται από τούς θεσμούς και τα σχήματα στην αλήθεια, αλλά ταυτίζει τους θεσμούς και τα σχήματα με την αλήθεια. Και ο κίνδυνος αυτός γίνεται ενδημικός ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεως, κατά τις οποίες οι άνθρωποι αισθάνονται εντονότερη την ανάγκη να βεβαιωθούν με κάποια αναμφισβήτητα εξωτερικά στηρίγματα της αλήθειας. Έτσι εύκολα ό θρησκευτικός θεσμός, το δόγμα ή το σύμβολο αντικειμενοποιείται και εκλαμβάνεται ως καταφύγιο ασφαλείας, ενώ η αλήθεια αποχωρίζεται από τη ζωή, κατακερματίζεται και απονεκρώνεται.

Βέβαια ο φονταμενταλισμός δεν παρουσιάζεται μόνο στην περιοχή της θρησκευτικής ζωής. Εμφανίζεται συχνά στην πολιτική, την κοινωνική, την πολιτισμική ή και σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή της ανθρώπινης ζωής. Όπου όμως και αν εμφανιστεί, παρουσιάζεται με θρησκευτική απολυτότητα. Απολυτοποιεί το σχετικό και βλέπει το απόλυτο εντεύθεν των ορίων της φθοράς και του θανάτου. Με τον τρόπο αυτό αφαιρεί από τον άνθρωπο την προοπτική της αιωνιότητας και τον εγκλωβίζει στην εγκοσμιότητα· τον αποξενώνει από την ζωή του Πνεύματος και τον υποδουλώνει στην υλική αναγκαιότητα».

Μαντζαρίδης, Γ.Ι., «Θεσμός και χάρισμα», *Σύναξη*, 2011, τ. 117, σελ. 19-26.

* * *

Μισαλλοδοξία

«Το πρώτο γνώρισμα του φανατικού είναι η μισαλλοδοξία του. Χωρίς να ενδιαφερθεί καν να μάθει τι ακριβώς υποστηρίζουν οι αντίπαλοί του, απορρίπτει ευθύς εξ αρχής κάθε θέση τους ως εσφαλμένη και στη συνέχεια ψάχνει να βρει τα επιχειρήματα για την απόρριψη. Άλλωστε βλέπει πάντα τα πράγματα άσπρα – μαύρα, χωρίς καμιά ενδιάμεση απόχρωση. Όλες οι δικές του απόψεις είναι σωστές, ενώ όλες οι διαφορετικές απόψεις είναι εσφαλμένες. Αυτή η στάση του φανατικού προέρχεται από την πεποίθησή του ότι οι δικές του απόψεις και πράξεις είναι απόλυτα σωστές και ορθές. Καμιά αμφιβολία δεν γεννιέται ποτέ μέσα του για ό,τι λέγει και πράττει. Πάντα έχει δίκιο και ενεργεί σωστά. Όχι μόνον οι γενικές αλήθειες, αλλά και κάθε λεπτομέρειά τους είναι αναμφισβήτητα ορθή. Σ' όλα πορεύεται όπως πρέπει. Με τέτοιες προϋποθέσεις δεν είναι δυνατόν να ανοίξει διάλογο ο φανατικός. Όταν μιλεί, το κάνει μόνο για να διαφωτίσει τους άλλους και να τους φέρει στο σωστό δρόμο. Όταν μιλούν οι άλλοι, συνήθως κλείνει τ' αυτιά του και συνεχίζει μετά το δικό του, το ίδιο πάντα τροπάριο, χωρίς καμιά παραλλαγή. Ουσιαστικά δεν ενδιαφέρεται για απόψεις που απορρίπτει ευθύς εξ αρχής με μόνη τη δικαιολογία ότι δεν συμφωνούν με τις δικές του!».

Στοιγιάννος, Π. Β., *Η Εκκλησία στην ιστορία και στο παρόν*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 117-118.

* * *

Έννοια του φανατισμού

«Φανατισμός (fanum=ιερό) γενικά ονομάζεται η αποκλειστική και με πάθος προσπάθεια επιβολής των ιδεών ενός ατόμου ή μιας ιδεολογίας. Ο φανατικός δεν ανέχεται αντίθετες απόψεις και είναι πρόθυμος να χρησιμοποιήσει βία για να αντιμετωπίσει τους αντιπάλους του. Σχεδόν συνώνυμη είναι και η μισαλλοδοξία (μίσος για τις απόψεις του άλλου)... Ο θρησκευτικός φανατισμός έχει πολλές μορφές: εμφανίζεται με τη μορφή της θρησκοληψίας (σχολαστικής τήρησης θρησκευτικών εντολών με δεισιδαιμονικά και ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά), του πουριτανισμού (άκριτης αυστηρότητας στην ηθική καθαρότητα), του συντηρητισμού (προσκόλλησης στο παρελθόν) ή του προσηλυτισμού (στρατολόγησης οπαδών με δόλια μέσα). Σε μεγάλες κοινωνικές ομάδες μπορεί να πάρει μορφές, όπως η θεοκρατία (διοίκηση του κράτους με θρησκευτικούς νόμους) ή ο θρησκευτικός επεκτατισμός (με κάθε μέσον προσπάθεια επέκτασης μιας θρησκείας, όπως συνέβη με τον Ισλαμισμό). Έδαφος για να ριζώσει ο φανατισμός είναι κυρίως το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των ανθρώπων, η άγνοια, η έλλειψη δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης και διαμόρφωσης δημοκρατικής συνείδησης (άρνηση της άλλης άποψης) και η μειωμένη κριτική ικανότητα».

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», 2011, σελ. 173.

* * *

Χριστιανισμός και Φανατισμός

«Ο Χριστιανισμός ως θρησκεία της αγάπης και της ελευθερίας δεν μπορεί παρά να αρνείται το φανατισμό. Αυτό φαίνεται στη ζωή και το έργο του Ιησού Χριστού, που χαρακτηρίστηκε από την αγάπη και το σεβασμό στον άνθρωπο. Το ίδιο και στη συμπεριφορά των Αποστόλων, ενώ στα κείμενα της Καινής Διαθήκης δεν αναφέρεται πουθενά εντολή για χρήση βίας στη διάδοση του Χριστιανισμού. Στην πορεία, βέβαια, της ιστορίας πρέπει να διακρίνουμε ανάμεσα στην ουσία του Χριστιανισμού και στα λάθη μερικών χριστιανών, που δεν αντιλήφθηκαν σωστά το χριστιανικό μήνυμα της ελευθερίας ή για αλλότριους προς την πίστη σκοπούς χρησιμοποίησαν βία στην αντιπαράθεσή τους να επιβάλουν την άποψη τους... Η

θέση του χριστιανού απέναντι στους αλλόθρησκους και αλλόδοξους πρέπει να χαρακτηρίζεται από σεβασμό και ανοχή των ιδεών τους, χωρίς να προδίδει τις δικές του αρχές και πεποιθήσεις. Η χριστιανική πίστη δεν έχει τίποτε να φοβηθεί από την πιθανή αντιπαράθεση με την πίστη και τις ιδέες των άλλων».

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα Β΄ Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», 2011, σελ. 175-177.

* * *

Κλήση Παύλου

«Ασφαλώς ακούσατε για τη διαγωγή μου όσο ανήκα στην ιουδαϊκή θρησκεία, πως κατεδίωκα με πάθος την εκκλησία του Θεού και προσπαθούσα να την εξαφανίσω. Και πρόκοβα στον Ιουδαϊσμό πιο πολύ από πολλούς συνομήλικους συμπατριώτες μου, γιατί είχα μεγαλύτερο ζήλο για τις προγονικές μου παραδόσεις (Γαλ. 1,13-14).

Την πίστη των χριστιανών την κατεδίωξα μέχρι θανάτου, συλλαμβάνοντας και κλείνοντας στις φυλακές άντρες και γυναίκες, όπως μπορεί να μαρτυρήσει και ο Αρχιερέας και όλο το Μέγα Συνέδριο. Απ' αυτούς πήρα και επιστολές συστατικές για τους αδελφούς μας τους Ιουδαίους στη Δαμασκό, και πήγαινα να φέρω στην Ιερουσαλήμ δεμένους και τους εκεί χριστιανούς για να τιμωρηθούν. Καθώς πήγαινα και πλησίαζα στη Δαμασκό, ξαφνικά κατά το μεσημέρι άστραψε γύρω μου δυνατό φως από τον ουρανό. Έπεσα στη γη κι άκουσα μια φωνή που μου έλεγε: "Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;" Κι εγώ απάντησα: "ποιος είσαι, Κύριε;" Η φωνή μου είπε: "Εγώ είμαι ο Ιησούς ο Ναζωραίος, που εσύ τον καταδιώκεις". Όσοι ήταν μαζί μου είδαν το φως και φοβήθηκαν· δεν άκουσαν όμως τη φωνή εκείνου που μιλούσε. Εγώ είπα: "Τι να κάνω, Κύριε;" Τότε ο Κύριος μου απάντησε: "Σήκω και πήγαινε στη Δαμασκό. Εκεί θα μάθεις όλα όσα σου όρισε ο Θεός να κάνεις".

Καθώς δεν έβλεπα από τη λαμπρότητα του φωτός εκείνου, μ' έπιασαν από το χέρι αυτοί που ήταν μαζί μου και με οδήγησαν στη Δαμασκό. Εκεί ζούσε κάποιος Ανανίας, άνθρωπος που ακολουθούσε πιστά όσα λέει ο Μωσαϊκός Νόμος, και τον τιμούσαν όλοι οι Ιουδαίοι που κατοικούσαν στη Δαμασκό. Αυτός ήρθε να με συναντήσει, στάθηκε μπροστά μου και μου είπε: "Σαούλ, αδελφέ μου, απέκτησε πάλι το φως σου". Κι εγώ την ίδια στιγμή βρήκα το φως μου και τον κοίταξα. Κι αυτός μου είπε: "Ο Θεός των πατέρων μας σε διάλεξε να γνωρίσεις το θέλημά του, να δεις εκείνον που το εκπλήρωσε και ν' ακούσεις τη φωνή από το ίδιο του το στόμα. Γιατί εσύ θα γίνεις μάρτυράς του και θα μαρτυρήσεις σ' όλους τους ανθρώπους αυτά που είδες και άκουσες. Και τώρα, τι καθυστερείς, σήκω και

βαφτίσου και ομολόγησε ότι αυτός είναι ο Κύριος, για να καθαριστείς από τις αμαρτίες σου”» (Πράξ. 22, 4-16).

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου*
Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και
Εκδόσεων «Διόφαντος», σελ. 25-26.